

بررسی تحولات قانون اساسی در تاریخ معاصر ایران و ارائه پیشنهادهای برای رسیدن به یک جامعه دموکراتیک

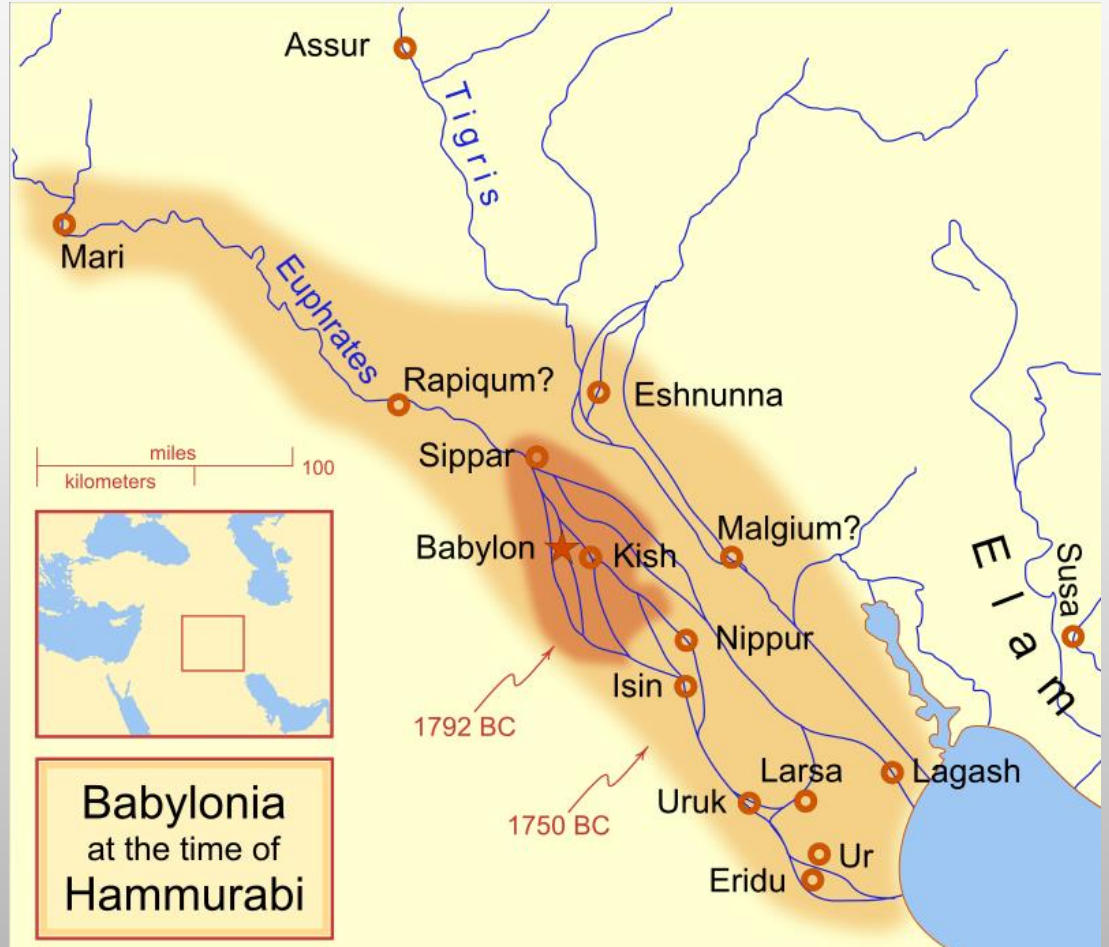
قانون چیست و چرا ما به قانون نیاز داریم؟

مجموعه از بایدها و نبایدها که در یک جامعه یا یک کشور برای ایجاد هماهنگی اعضا تعریف شده است و در صورت عدم رعایت این بایدها و نبایدها برای فرد خطاکار تنبیهاتی در نظر گرفته میشود

قانون در دوران باستان

اولین لوح کشف شده که
حاوی جملات شرطی می
باشد متعلق به حکمران اور
(اور-نامو) می باشد (۴۲۰۰
سال پیش)

قانون در دوران باستان

بعدها حمورابی (۳۸۰۰ سال پیش) با گسترش احکام اولیه، قوانینی را تنظیم و بر لوحهای سنگی نوشته و دستور داد تا در بسیاری از میادین شهرهای بابل نصب کنند تا در اختیار همگان باشد

(پایه مجازات بر اساس قصاص بود)
چشم در برابر چشم، دندان در مقابل دندان

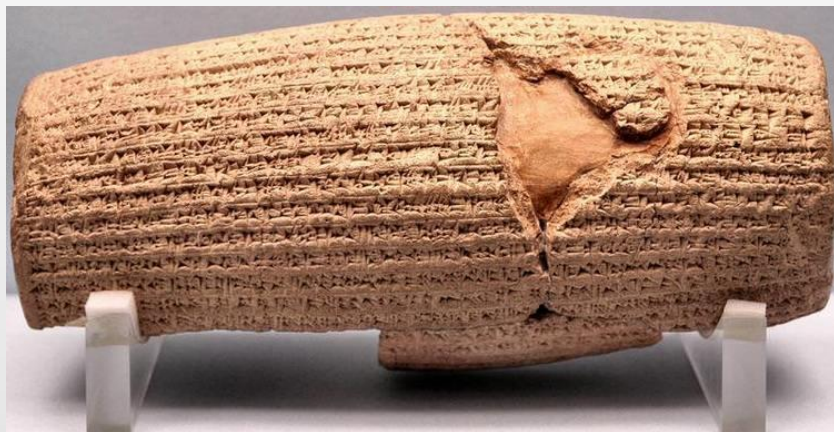
اگرچه این قانون تلاش کرد تا نظم را در جامعه حاکم کند اما مساوات در آن وجود نداشت و بین

مرد و زن،
فرد ثروتمند و فقیر
فرد آزاد و برده
و ...

در مجازات فرق قائل میشد

- این قانون پایه ادیان ابراهیمی شد

قانون در دوران باستان (طلوع حقوق بشر)

۲۵۷۸ سال پیش فتح بابل (مردم خسته از ظلم و تبعیض کوروش بزرگ شاه شاهان را با آغوش باز پذیرفتند)

آزادی ادیان (قوم یهود و سایر ادیان)
ممنوعیت برده داری

تساوی حقوق (زن و مرد، فقیر و ثروتمند و ...)

انواع قانون به شکل امروزی

اصولی که شاهنشاه کوروش بزرگ بنیاد نهاد سبب شد تا کشور شاهنشاهی ایران برای قرن‌ها به یک امپراتوری قدرتمند تبدیل شود.

اصول (Principles) پایه قانون اساسی است و قانون اساسی پایه سایر قوانین است.

اصول = طرح کلی

قانون اساسی = فونداسیون و

اسکلت

قوانین موضوعه = سایر بخش‌ها

انواع قانون به شکل امروزی

Constitutional
law

Criminal law

International
law

Corporate law

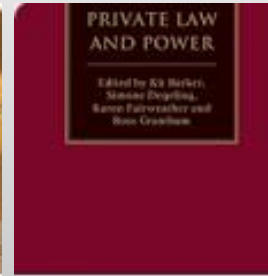
Property law

Labour law

Administrative
law

Private law

ایران در دوران قاجار

برای درک بهتر جنبش مشروطه می بایست نگاهی مقایسه ای به وضعیت ایران در عصر قاجار داشت

۲ سال	۱۷۹۷ / ۱۱۷۶	۱۷۹۴ / ۱۱۷۳	آقامحمدخان	
-------	-------------	-------------	------------	---

Constitution of the US 1789

ایران در دوران قاجار

۲۶ سال و ۸ ماه	۱۸۳۴ / ۱۲۱۳	۱۷۹۷ / ۱۱۷۶	فتحعلی شاه	
----------------	-------------	-------------	------------	---

۱۶۹ زن عقدی و صیغه ای

- همزمانی با ناپلئون
- رقابت روس، انگلیس و فرانسه برای بدست آوردن مستعمرات بیشتر
- حمله روسها به قفقاز (بستن عهدنامه **گلستان** به تشویق انگلیس و محکم شدن روابط روس و انگلیس)
- عهد نامه **ترکمنچای**
- لشکرکشی عباس میرزا به غرب و پیشروی تا بغداد (عهدنامه ارزنه روم)
- لشکرکشی محمد میرزا به هرات (قرار شد حاکم هرات به ایران خراج بپردازد)
- مرگ عباس میرزا

ایران در دوران قاجار

۱۴ سال	۱۸۴۸/۱۲۲۷	۱۸۳۴/۱۲۱۳	محمدشاه	
--------	-----------	-----------	---------	---

- حکومت نود روزه ظل السلطان (پسر دهم فتحعلی شاه)
- حسینعلی میرزا فرمانفرما در فارس خود را پادشاه مستقل خواند
- محمدشاه با کوشش **قائم مقام فراهانی** به سلطنت رسید
- سر جان کمبل، نماینده بریتانیا، با اخذ بودجه و خرج آن در جهت بدنام کردن قائم مقام موفق شد (خلع قائم مقام از صدارت و قتل او) --- مدت صدارت ۱ سال
- چشم پوشی از حاکمیت سلیمانیه

ایران در دوران قاجار

۴۸ سال	۱۸۹۶ / ۱۲۷۵	۱۸۴۸ / ۱۲۲۷	ناصرالدین شاه	
--------	-------------	-------------	---------------	---

- ❑ رقابت با خلیفه عربستان بر سر امیرالمؤمنین بودن
- ❑ تاسیس دارالفنون توسط امیرکبیر (او ۱۳ روز پس از افتتاح دارالفنون دستور قتل امیرکبیر را صادر کرد)
- ❑ نخستین سفر به فرنگ (هزینه سنگین سفر، خرید دستگاههای ضرب سکه و تمبر)
- ❑ امضای قرارداد رویترا (۲۰۰ هزار لیره انگلیس و سود ۵٪ از عواید)
- ❑ دومین سفر به فرنگ
- ❑ ترور توسط میرزا رضا کرمانی

ایران در دوران قاجار

□ سانسور مطبوعات

□ در دوران سلطنت ناصرالدین شاه، تحت حمایت شاه **تعزیه** به اوج توسعه و شکوه خود رسید

تابوت ناصرالدین شاه پیش از خاکسپاری در حرم شاه عبدالعظیم، در «**تکیه دولت**»

تکیه دولت نمایشخانه بزرگی بود که در دوره ناصرالدین شاه و برای اجرای مراسم **تعزیه** و برگزاری آئین‌های سوگواری و **روضه خوانی** در روزهای محرم در **تهران** ساخته شده بود.

ایران در دوران قاجار

ناصرالدین شاه در طول دوران سلطنتش **کاخ گلستان** را گسترش داد و بناهای تازه‌ای به آن افزود. به دستور او در سال ۱۳۰۱ هجری قمری اندرونی قدیمی کاخ گلستان را که از بناهای دوره فتحعلی شاه بود تخریب کردند و ساختمان‌های جدیدی به جای آن ساختند. **شمس‌العماره، تکیه دولت، تالار سلام، تالار آینه و کاخ ابیض** از بناهای دیگر ناصرالدین شاه در کاخ گلستان است. او نخستین موزه ایران را در تالار سلام کاخ گلستان ایجاد کرد.

کاخ‌های **عشرت‌آباد، سلطنت‌آباد، صاحبقرانیه، شهرستانک و قصر یاقوت** نیز به دستور ناصرالدین شاه در خارج از شهر تهران و به منظور اقامت خاندان سلطنتی و ملازمان در طول سفرهای بیلاقی، ساخته شدند.

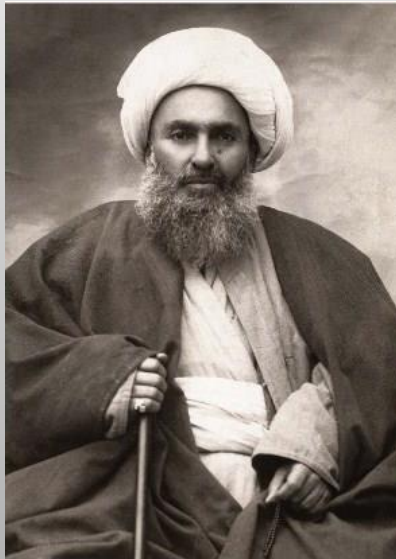
ایران در دوران قاجار

۱۰ سال	۱۹۰۷/۱۲۸۵	۱۸۹۶/۱۲۷۵	مظفردین‌شاه	
--------	-----------	-----------	-------------	---

- پس از نزدیک به ۴۰ سال ولایت‌عهدی، شاه شد و از تبریز به تهران آمد
- برخلاف کوشش‌های صدراعظمش **عین‌الدوله**، با مشروطیت موافقت کرد و **فرمان مشروطیت** را امضا نمود (۱۳ مرداد ۱۲۸۵ در بستر بیماری)
- در ۱۴ مهر ۱۲۸۵ **اولین دوره مجلس شورای ملی** در حضور او افتتاح شد
- نخستین قانون اساسی ایران را که در دوره اول مجلس تنظیم شده بود، روز ۸ دی ۱۲۸۵ امضا کرد و ۱۰ روز بعد در ۱۸ دی ۱۲۸۵ درگذشت.
- **سفر اول** به فرنگ (۲۳ فروردین ۱۲۷۹) (۲۳ میلیون و پانصد هزار روبل قرض از روسیه)
- **سفر دوم** (دو سال بعد) (۱۰ میلیون روبل قرض + اعطای امتیازاتی در شمال ایران به روسیه)

ایران در دوران قاجار

۳ سال	۱۹۰۹/۱۲۸۸	۱۹۰۷/۱۲۸۵	محمدعلی شاه	
-------	-----------	-----------	-------------	---

- امضای **متمم** قانون اساسی مشروطه در تاریخ ۱۴ مهر ۱۲۸۶
- متمم قانون اساسی با «بسم الله الرحمن الرحيم» شروع میشود
- اصل اول: دین رسمی ایران اسلام است
- اصل نوری (شورای نگهبان ۵ نفره برای نظارت بر مصوبات تا از لحاظ اسلامی مغایرت نداشته باشد)
- اصل سی ام: قوه اجراییه مخصوص پادشاه هست
- اصل چهل و ششم: عزل و نصب وزراء به موجب فرمان همایون پادشاه است.
- بررسی و تنظیم بودجه دولت با مجلس ملی است.

ایران در دوران قاجار

□ سرکوب مشروطه خواهان توسط محمدعلی شاه (به توپ بستن مجلس توسط ژنرال لیاخف ۲ تیر ۱۲۸۷)

نورالدین کیانوری

۱۳۹۴ [۱]

زادروز

بخش بلده، شهرستان نور،
مازندران

۱۴ آبان ۱۳۷۸

درگذشت

ایرانی

ملیت

[۲], Silvio Macetti N.K

نام‌های دیگر

[۳] Сильвио Масетти

فعال سیاسی، دکنری معماری و
شهرسازی

پیشه

حزب توده ایران

نهاد

دبیر اول کمیته مرکزی حزب توده
ایران (۱۳۵۷-۱۳۶۲)

نقش‌های

زنداتی سیاسی

برجسته

رفیق کیانوری، رفیق کیا

لقب

مارکسیست

مکتب

مریم فیروز (۱۳۳۳-۱۳۷۸)

همسر

شیخ مهدی نوری، زهراخانم

والدین

سلطانی نوری

ایران در دوران قاجار

۲۲ تیر ۱۲۸۸ فتح تهران توسط
آزادخواهان و پناه بردن محمدعلی
شاه به سفارت روسیه در تهران
(سپس توسط مجلس عالی خلع
سلطنت و مجبور به ترک ایران شد)

فتح تهران توسط سواران بختیاری

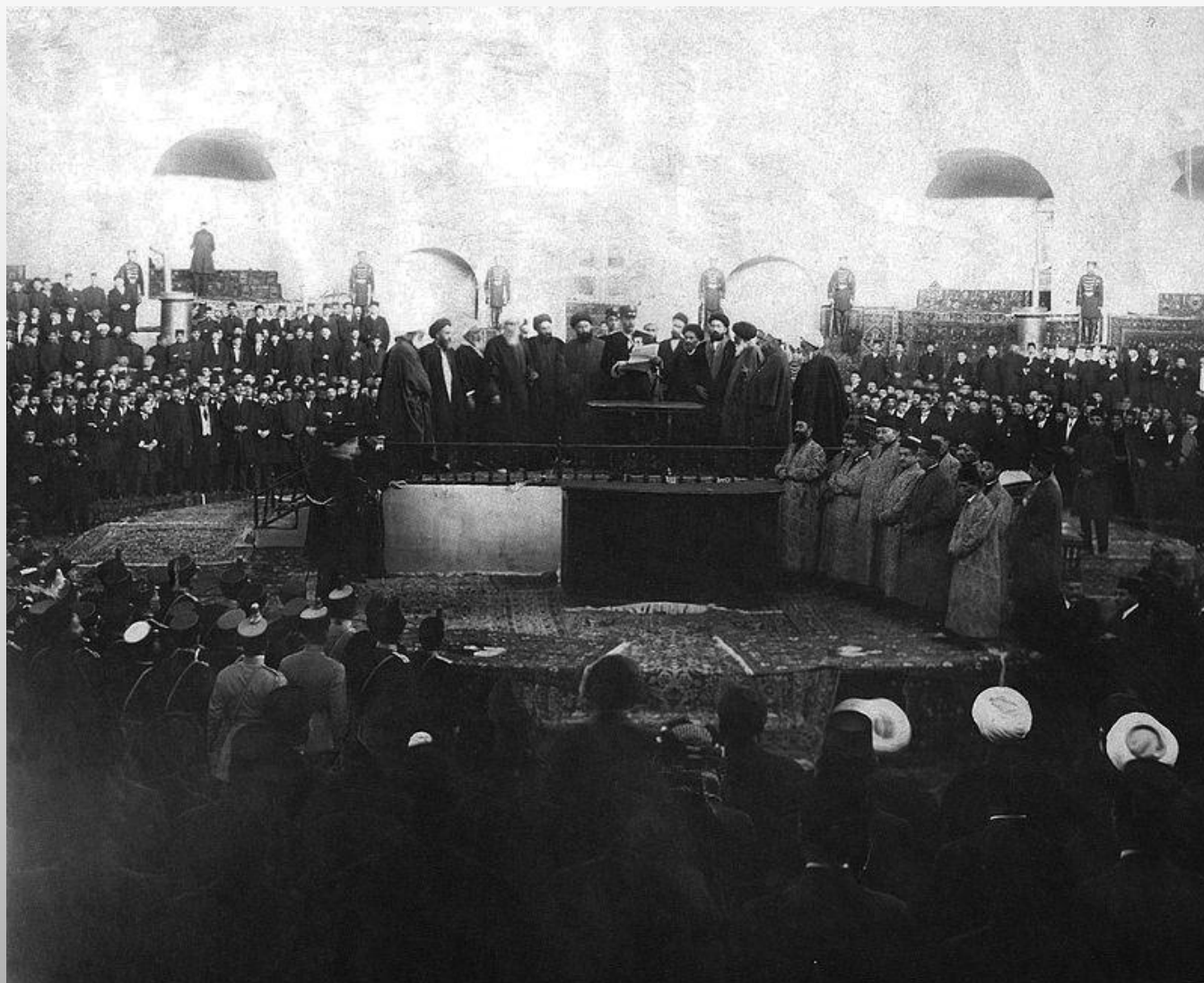
شیخ فضل الله نوری
در ۹ مرداد ۱۲۸۸
در میدان توپخانه به
دار آوریخته شد

ایران در دوران قاجار

۱۶ سال	۱۹۲۵/۱۳۰۴	۱۹۰۹/۱۳۸۸	احمدشاه	
--------	-----------	-----------	---------	---

- در سن ۱۳ سالگی پس از خلع محمدعلی شاه توسط مجلس عالی به سلطنت برگزیده شد (اما تا ۱۸ سالگی بزرگان ایل قاجار (عضدالملک و ناصر الملک) نایب السلطنه بودند) --- تاجگذاری ۱۲۹۳
- قحطی بزرگ ۱۹۱۷ تا ۱۹۱۹
- قرارداد ۱۹۱۹
- به دلیل بی کفایتی احمدشاه، در نهم آبان ۱۳۰۴ سرانجام با رای **مجلس شورای ملی** احمدشاه از پادشاهی خلع و سلسله قاجاریه منقرض اعلام شد. **مجلس مؤسسان** که متعاقباً گشایش یافت رضاخان را با نام **رضاشاه پهلوی** پادشاه ایران اعلام کرد.

سوگند رضا شاه در برابر مجلس موسسان تکیه دولت ۲۴ آذر ۱۳۰۴

سرانجام قانون اساسی مشروطه

□ قانون اساسی مشروطه تا بهمن ۱۳۵۷ قانون اساسی ایران بود.

□ قوانین موضوعه (همانند قوانین مالک و مستاجر، ثبت شرکت، خانواده، تجارت، کیفری و ... به تدریج در زمان رضاشاه و محمدرضاشاه نوشته و تکمیل شدند و هم اکنون نیز با اندکی تغییر در حال استفاده هستند.

□ قوانین موضوعه با توجه به پیشرفت تکنولوژی نیاز به اصلاح و بازنگری مستمر دارند.

□ **انتقادات از پادشاهان پهلوی** در مورد عدم رعایت قانون اساسی مشروطه ✓ خلع مصدق از نخست وزیری (اصل چهل و ششم: عزل و نصب وزراء به موجب فرمان همایون پادشاه است)
اقدامات مخالف قانون مصدق: بستن سفارت انگلیس و بستن مجلس سنا و چاپ اسکناس، اصلاحات در ارتش و دادگستری و نهایتاً فراندوم

سرانجام قانون اساسی مشروطه

□ انتقادات از پادشاهان پهلوی در مورد عدم رعایت قانون اساسی مشروطه

- ✓ دادن حق رای به زنان
- ✓ آزادی مذاهب
- ✓ استفاده از افراد متخصص در دولت بدون توجه به اعتقادات دینی آنان
- ✓ آزادی های اجتماعی

قانون اساسی جمهوری اسلامی

اصل دوم:

جمهوری اسلامی، نظامی است بر پایه ایمان به: خدای یکتا (لا اله الا الله) و اختصاص حاکمیت و تشریح به او و لزوم تسلیم در برابر امر او. وحی الهی و نقش بنیادی آن در بیان قوانین. معاد و نقش سازنده آن در سیر تکاملی انسان به سوی خدا. عدل خدا در خلقت و تشریح. امامت و رهبری مستمر و نقش اساسی آن در تداوم انقلاب اسلام. کرامت و ارزش والای انسان و آزادی توأم با مسئولیت او در برابر خدا، که از راه: اجتهاد مستمر فقهای جامع الشرایط بر اساس کتاب و سنت معصومین سلام الله علیهم اجمعین، استفاده از علوم و فنون و تجارب پیشرفته بشری و تلاش در پیشبرد آنها، نفی هر گونه ستمگری و ستم‌کشی و سلطه‌گری و سلطه‌پذیری، قسط و عدل و استقلال سیاسی و اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی و همبستگی ملی را تأمین می‌کند.

قانون اساسی جمهوری اسلامی

اصل پنجم:

در زمان غیبت حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه)، در جمهوری اسلامی ایران ولایت امر و امامت امت بر عهده فقیه عادل و با تقوی، آگاه به زمان، شجاع، مدیر و مدبر است که طبق اصل یکصد و هفتم عهده‌دار آن می‌گردد.

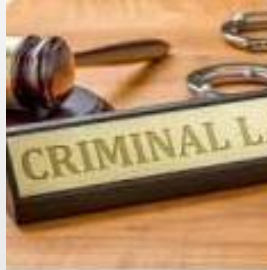
اصل یازدهم:

به حکم آیه کریمه «ان هذه امتکم امة واحدة و أنا ربکم فاعبدون» همه مسلمانان یک امت‌اند و دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است سیاست کلی خود را بر پایه ائتلاف و اتحاد ملل اسلامی قرار دهد و کوشش به عمل آورد تا وحدت سیاسی، اقتصادی و فرهنگی جهان اسلام را تحقق بخشد.

انواع قانون به شکل امروزی

Constitutional
law

Criminal law

International
law

Corporate law

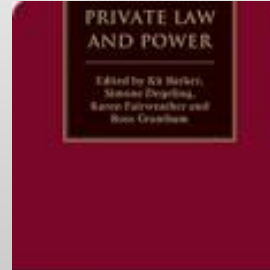
Property law

Labour law

Administrative
law

Private law

اصول یا قوانین پایه ای (Principles)

- ۱- حاکمیت مردم (دموکراسی)
- ۲- تمامیت ارضی ایران و پرچم شیر و خورشید ایران (ملت ایران)
- ۳- پادشاهی پارلمانی
- ۴- پاسداشت از حقوق بشر بر اساس منشور حقوق بشر سازمان ملل و منشور حقوق بشر کوروش بزرگ
- ۵- جدایی دین از نهاد حکومت (حکومت سکولار)
- ۶- تقسیم قوا و استقلال آنها (قوه اجرایی، قانونگذاری و دادگستری مستقل)
- ۷- نظارت و ایجاد تعادل مابین قوا (Checks & Balances)
- ۸- **شفافیت** عملکرد در تمام نهادهای قدرت
- ۹- محدودیت زمانی مسئولیت برای مسئولین حاکم (Limited Government)